

הגליון השבועי לכבוד שבת קודש

יד אברהם ישעיהו

ע"ש מרן החזון איש זצ"ל

לעילוי נשמת

איש החסד מו"ה אלכסנדר זושא ב"ר מרדכי מנחם ז"ל איש מירון - נלב"ע ב' אדר ראשון תש"ס
זווג' האשה החשובה מרת מלכה ב"ר משה ע"ה - נלב"ע כ"ט שבט תשנ"א
הרה"ח ר' ראובן יוסף ב"ר אלכסנדר זושא ז"ל - נלב"ע כה אדר תשע"ו

35 שנים | תשנ"א-תשפ"ו

קרית ספר תשפ"ו

פרשת שופטים

היארציית בעל ה'זרע שמשון' זי"ע בשבוע הבא ביום רביעי ו' אלול

לע"נ כבוד מורינו הרב רבי שמשון חיים זצוקללה"ה בן מורנו החכם רבי נחמן מיכאל נחמני זלה"ה.

חיבר ספר תולדות שמשון על מסכת אבות וספר זרע שמשון על התורה ועוד נלב"ע ו לחודש אלול תקל"ט לפ"ק

מהקדמה של ספרו: אני מחלה פניהם בעשר לשונות של תפלה לברור המנה היפה אשר ייטב בעיניהם בחידושים הללו ובפרט אחרי מותי כי לימודם היה לי להשיב נפש ולעידון רוח ולזכות נשמותי, וצדקה תהיה להם וצדקתם תעמוד לעד לאכול בעולם הזה ולשבוע בעולם הבא ובעל הגמול ישלם בזכות זה שכר טוב לגומלי חסד של אמת בזכות זה שכר טוב לגומלי חסד של אמת "במותב תלתא, בני חיי ומזוני טבי" דבזכותא תלו וכו' ועיניכם תראינה בנים בני בנים כשתילי זיתים סביב לשלחנכם חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם, עד יתקיים בכם המה יראו כבוד ה' הדר אלוקינו ונשא נס לגוים ואסף נדחי זרע ישראל בבי"א עכ"ל.

על פי רצונו יתברך. ושאלין ל"סיבות" כל אחיזה במציאות, כפי שנאמר אצל שרה: "היפלא מה' דבר". כשם שהקב"ה ברא את העולם כך יכול הוא גם לשנות את כל סדרי בראשית. ה' מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית, נמצא שבכל רגע ורגע מתחדשת בריאה חדשה, ואם כן ברור ופשוט הוא שסדרי העולם והנהגותיו יכולים להשתנות בכל עת. מה שהקב"ה אינו משנה מסדרי הבריאה, הוא משום שאיננו ראויים לכך. נמצא שהאמונה מחייבת שלא להתיאש בכל מצב. גם במצב של גסיסה, כאשר הכל נראה לכאורה אבוד ר"ל, אין להתיאש, וכמו שאמרו: "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים" (ברכות י.). התקווה לרחמים אסור לה שתשתנה בכל מצב. הדבר היחידי שנדרש בו שינוי במצב של "חרב חדה מונחת על צווארו" הוא הבקשה, שצריכה להיות בעת כזאת ביתר שאת, כדי שאכן לזכה לרחמים המרובים הנדרשים במצב כזה.

בל נטעה לחשוב כי דברים אלה הינם בבחינת מידת חסידות, הרי זה עיקר גדול מיסודות האמונה, ועל כן נבוא במשפט. בזה יתבאר לנו דברי התנא: "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא" (אבות ג.). במשפט בית - דין של מעלה נתבע האדם גם על חוסר אמונה בדברים שבעיני בשר ודם היו נראים כחסרי תקווה לישועה. הסיבה לכך: לפני מלך מלכי המלכים אנו עומדים, ואצלו אין הבדל בין הימצאות הסיבות להצלה לבין העדרן. לכן, חייב האדם להאמין בה' בכל מצב! [ובאמת מצבנו עוד יותר גרוע, שכן אפילו כאשר אנו רואים סיבות ואפשרויות לישועה גם כן איננו תולים את ההצלה בה', אלא מייחסים הכל לדברים אחרים]

וכל זה נכלל בדברי הנביא חבקוק: "וצדיק באמונתו יחיה". ובאמת דפשוט הוא שאמונה היא דבר שלם ללא חילוקים ופשרות. וכאשר אין האדם מאמין ביכולת הקב"ה לשנות סדרי הבריאה, הוא מגביל כביכול את יכולת ה' יתברך. אם כן אין אמונתו אמונה כלל. אלא עלינו לדעת שביכולת הקב"ה אין כל הגבלה, ויכול בשעה אחת לברוא לאדם קטוע-רגל או יד, איברים חדשים. אלא שאיננו ראויים לכך שיעשה הקב"ה נסים גלויים.

ענין זה רבו לאו מפורש בתורה: "כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם כי הי אלקיך עמך" וגו'. ובהמשך שם נאמרו ארבע אוהרות: "אל ירך לבבכם, אל תיראו, ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם" (עיין בסוטה מב.). מבואר כאן שגם כשרואים "עם רב" ועל פי דרך הטבע אין כל סיכוי לנצח את האויב, חייבים להיות בטוחים בנצחון ולא לפחד כלל. ביטוי להרגשה שחייבים לחוש במצב זה, אנו מוצאים בדברי רש"י שם: "סוס ורכב" - "בעיני, כולם כסוס אחד." "עם רב ממך" - "בעיניך הוא רב, אבל בעיני אינו רב".

ושפטו את העם משפט צדק (טז, יח)

היה לו לומר ושפטו אותך כמו שהתחיל תתן לך, ועוד שהוא לשון מיותר דהיה לו לומר ושפטו צדק, דפשיטא שישפטו את העם, דאת מי ישפטו אם לאו את העם, ואם ישפטו צדק פשיטא שיעשו משפט.

וי"ל שלפעמים הדין אינו שופט צדק כדי להוציא הדין לאמתו, כעובדא דמרי בר איסק בגמ' ב"מ (דף ל"ט:) דא"ל רב חסדא זיל את אייתי סהדי וכו' וא"ל דינא הכי, א"ל הכי דיינינן לך ולכל אלימי חברך. וזהו שאמר הכתוב "ושפטו את העם", היינו האלמים והפחותים שבישראל כמו שמורה שם עם, כמו (במדבר י"א א') ויהי העם כמתאוננים, והוסיף מלת משפט כל' משפט כמו שהוא אף שלא כדין כדי שיבא לאור הדין צדק. אי נמי דאיתא בשו"ע ח"מ (ס"ו ט"ו ס"ג) שכשהיה רואה הרא"ש שהדין אמורים כשהתובע רמאי, אבל כשהנתבע רמאי אין הדין יכול להסתלק, שלא ישתכר הרמאי ברמאותו ועיי"ש. וזהו "ושפטו את העם" דהיינו הרמאים, רק כשהמשפט יהיה צדק וישפטו שלא ישתכר הרמאי.

ועוד איתא שם בהגהה (סעיף ה') ואם נראה לבית דין שאחד גוזל את חבירו ולא יוכלו להוציאו ממנו בדין יכולין לגזור על שאר בני אדם שלא ישאו ויתנו עמו וכו'. אם כן כשיש איזה דין בין שני אנשים הבית דין גוזרים ושופטים כל העם שלא ישאו ויתנו עמו, וזהו ושפטו את העם כדי להוציא לאור משפט צדק בין שני בעלי דינים.

שופטים ושטרים תתן לך (טז, יח)

ידוע מספ"ה ק' (בספר נחל קדומים להחיד"א מביא כן בשם השל"ה ומרבינו חיים וויטאל) הביאור, דקאי על ז' שערם שבאדם, היינו ב' עינים, ב' אזנים, פה אחד, שני נחירי האף, שכולם בראשו של האדם. ואולי יש לרמז בר"ת "שטרים" הוא ש'מיעה ט'עומה ר'יח מ'ישוש י'דים מ'ילה, שכלולים בזה כל החושים והשערים, ודו"ק.

(ספר שה לבית-הרה"ג שמעון הירשער זצ"ל)

ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים (טז, יט)

כאן נאמר "עיני חכמים", ואילו בפרשת משפטים הלשון הוא "כי השחד יעור פקחים". שכן הדין צריך שיהא בקי בתורה, ובקי גם בעיני דעלמא. ואילו השחד מעור "עיני חכמים" בתורה, וגם "יעור פקחים" בעיני העולם.

האמונה השלימה - ההכרה שהכל נעשה על פי רצונו יתברך לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך המעלך מארץ מצרים (כ, א) חובת המאמין השלם, אומר הגר"י לוינשטיין זצ"ל בספרו "אור יחזקאל - אמונה" (עמוד יד), להאמין שאין נבצר מהקב"ה לעשותו! האדם חייב לדעת ולהכיר שאין בטבע ובבריאה שום חוק עצמאי, אלא הכל נעשה

נא לא לעיין בגליון בשעת התפילה. חזרת הש"ץ וקריאת התורה.

יש מחמירים לא לשלשל אפי' במקום שיש עירוב. (עיין דינים והנהגות חזו"א פרק י"ב א-ג)

זאת צריכה להיות תחושת היוצאים למלחמה, כאילו כולם כסוס אחד, וזאת משום שבעיני הקב"ה אין כאן עם רב, וכמו שאומר רש"י בהמשך: "הם באים בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של מקום", ובעיני המקום אין הבדל בין עם רב למועט.

אם נוסיף להעמיק בענין ניווכח שלא רק שאין תועלת בהשענות על הסיבות, אלא אדרבה הישועה באה דווקא בשעה שנראה לכאורה שאפסה כל תקות. הפסוק אומר: "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'" (תהלים לד) הצלת ה' באה דווקא בשעה שנראה כי רבות הן רעות הצדיק וכל אלו סיכוי לישועה. הסיבה לכך היא שכל הבריאה מליאה נסיונות לאדם, ולכן ה' מביאו למצב שיחשוב כי אפסה כל תקוה. בכך הוא בוחן אותו אם אמונתו שלמה היא אם לאו. כאשר האדם עומד בנסיון ה' מצילו ברגע האחרון, שכן לגבי הקב"ה אין כל הבדל אם זהו הרגע האחרון אם לאו. יוצא איפוא שכל זמן שבוחים אנו בסיבות ומרגישים את עצמנו תלויים בהן, אין לנו שייכות לאמונה. (על הדרכים להשרשת האמונה, עיין שם בהמשך דבריו).

בהקדמה לספר "נס ההצלה של ישיבת מיר", מובאת המחשה נפלאה על הרב מבריסק מרן רי"ז ה"ה זצ"ל, על מה מאמר חז"ל: "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אולי ימנע עצמו מן הרחמים": נתאר לעצמנו אדם שהועמד לדין על ידי השלטונות על עבירה חמורה שעונשה מוות. אין ספק שאדם זה וקרוביו לא יחסכו בכסף ובמאמץ כדי לשכור עבדו את טובי הפרקליטים אשר ישתדלו בכל כחם לזכות אותו בדין. ואמנם נשכרו עורכי דין בעלי שם והם פעלו ללא ליאות אך ללא הועיל, יד הקטגורים גברה ודינו של האיש נגזר למיתה.

ברור שהאכזבה גדולה, אולם עדיין אין מקום ליאוש. בפני הנאשם עומדת האפשרות לפנות לבית די גבוה יותר ולערער בבפניהם על פסק דין. לצורך הדיון המחודש נשכרים פרקליטים נוספים והון רב מושקע כדי לנסות להציל את האיש מפסק הדין הנורא. אח גס כאן גוברת ידם של המשמאלים ופסק הדין נשאר בעינו. המצב עתה רציני ביותר, סיכויי ההצלה נראים קלושים אך עדיין נשאר פתח לתקוה על ידי בקשת חנינה מאת המלך. מגייסים אישים רמי מעלה אשר ימליצו טוב בפני המלך ועם זאת מציפים את בית המלכות במכתבים המתארים את מצבה האומלל של משפחת הנאשם, את עתיד ילדיו הרכים, אשתו החולה והוריו הזקנים ועוד עובדות המעוררות רחמים.

במקביל להגשת בקשת החנינה מפעילים לחצים על השלטון. לצורך זה מגייסים כל מכר וכל ידיד, קרוב ורחוק, אשר יש לו מהלכים כל-שהם אצל השלטון, ומבקשים מהם לנצל את מעמדם ולעשות כל שביכולתם למען הצלת הנידון. אך כל העמל היה לריק - פסק הדין נשאר בעינו. הכל שבים מן המערכה בפחי נפש והנידון מובל לתא המוצאים להורג וממתין לביצוע גזר הדין. במצב זה תיחשב אמנם התקוה להצלה בבחינת דבר שאינו מסתבר כלל, אולם ידידים קרובים, מבקשי טובת האיש, עדיין מייחלים לאיזו שהיא הפתעה. תקוה בלתי סבירה זו תלך ותדעך ככל שתתקרב שעת ההוצאה לפועל של גזר הדין.

והנה הגיעה השעה. הממונה על ההוצאה להורג נכנס לחדרו של הנאשם ומוציא את החרב מנרתיקה. הוא בודק אותה והיא נמצאת חדה ומניחה על צווארו של הנידון למוות. עד לרגע זה יכול עדיין להבהב שביב קלוש של תקוה. אולי, אולי יתרחש משהו מפתיע. אולם כאשר החרב כבר מונחת על הצוואר והיא חדה ביותר עד שאין צורך אפילו להתאמץ כדי לברות את הראש לא נותרה כל "סיבה" אשר בה אפשר לתלות תקוה להצלה.

על מצב זה הרונו חז"ל: "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים" וגם אז יש יש להתפלל וקלוות לה' ולבטוח בישועתו!

היעב"ץ כותב בתולדות אביו, רבי צבי הירש אשכנזי, בעל שו"ת חכם צבי (סוף פרק א), מעשה שהיה עם סבו רבי יעקב, אביו של ה"חכם צבי" בגזירות ת"ח. לגיא הריגה אחד הובאו יהודים רבים והוא בתוכם. המרצחים הוציאו את כולם להורג זה אחר זה במכת סייף. כאשר הגיע תורו של אבי ה"חכם צבי" הכניס הקב"ה רחמים בלב הרוצח, והלה פתח פיו ואמר לו: "הלא צעיר אתה", ומיד הפך את חרבו והכה בו בידית החרב, והפילו על ערימת ההרוגים. ואחר כך המשיך להרוג את שאר היהודים.

יהודים שהסתתרו במחבוא וראו בעיניהם את המחזה לא הבחינו שהרוצח עשה עצמו כאילו הוא הורגו, אלא בטוחים היו שגם אבי ה"חכם צבי" נהרג כמו כולם. עם רדת החשיכה יצא האיש מבין ההרוגים, הסתתר עד שחלפה הסכנה ואז שב לביתו.

הג"ר רפאל שפירא שליט"א מספר בהספדו על מרן הרב מבריסק זצ"ל (במאסף "שערי תורה") סיפור מופלא:

כשהיה רבינו בוילנא בשנת ת"ש, גזרו הרוסים על חחרמת דירות עבור קציני הצבא. וכך היה דרכם: תחילה היו מוציאים צו חחרמה על דירות מסוימות, ואחר כך היו שולחים את הקצינים המעוניינים בדירות לברור

לעצמם דירה מבין הדירות המוחרמות. כאשר היתה דירה מוצאת חן בעיני קצין, היה בעל הדירה חייב לפנותה תוך ארבעים ושמונה שעות, ותמורתה היה מקבל דירה במקום מרוחק מהעיר.

יום אחד כשהגיעו בני רבינו הביתה סיפר להם שהרוסים היו בבית והוציאו צו חחרמה על הדירה. התעצבו בני הבית מאד כי לא ידעו לאן יפנו, מאחר שהדירה שהוצעה להם בתמורה היתה מרוחקת מאד מהעיר ללא קשר תחבורה, וגם בלתי ראויה לשימוש מחוסר חלונות. בראות רבינו את בניו עצובים נענה ואמר להם: השבוע נקרא פרשת וישלח ושם נאמר: "ויאמר, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל". ופירש רש"י: "ועם אנשים, עשו ולבן". והדברים צריכים עיון אמנם את לבן כבר ניצח יעקב, אבל עם עשו הרי עדיין לא נפגש, איך אם כן אמר "ותוכל"?

והביאור בזה דהנה האיש שנאבק עם יעקב היה שרו של עשו, ושנינו שהעלו אבק עד כסא הכבוד, כלומר שמלחמתם היתה מי יגבר בשמים. נמצא איפוא שאחרי שיעקב ניצח את שרו של עשו בשמים, ממילא כבר ניצח את עשו כאן בארץ, אף על פי שעדיין לא פגש אותו.

כמו כן סיים רבינו ואמר לבניו, ביתו, העיקר מה שעלינו לדאוג הוא מה יאמרו עלינו בשמים, ואם שם יגזרו עלינו לטובה שוב אין מה לדאוג מבני אדם! וכך היה באמת, אף על פי שדירתו של רבינו בוילנא היתה גדולה יפת, היא לא מצאה חן בעיני הקצינים שפקדו אותה. רק לאחר שעזב רבינו את הדירה ועלה לארץ ישראל, בא משהו מהם, הדירה מצאה חן בעיניו, ולקח אותה.

שפטים ושטרים תתן לך בבל שעריך ושפטו את העם משפט צדק (טז, יח)

כותב כאן רבי שלמה אפרים מלונצ'יץ בפירושו כלי יקר, שופטים ושטרים תתן לך, קשוט עצמך תחילה ואחר כך ושפטו את העם לקשט זולתו. כיצא בכך היה אומר הצדיק רבי יעקב יוסף מפולנאה, בראש ובראשונה שופטים ושטרים תתן לך, שפוט ובדוק תחילת את עצמך, ורק לאחר שקיימת בדיקה ודרישה כלפיך, אתה רשאי לבדוק ולדרוש גם מה שנחוץ מן הזולת.

ועוד אומר כאן האדמו"ר מפולנאה, היוזר שלא יהיו לך שתי מידות של משפט מקיל לעצמך ומחמיר לאחרים אלא המשפט שאתה מבקש לעצמך יהא גם לאחרים, ובמדה שאתה מודד לך מדוד גם לכל אדם.

רעיון דומה הביע לפסוקנו האדמו"ר רבי שמחה בונים מפשיסחה, שופטים ושטרים תתן לך כאשר אדם שופט בקביעות את עצמו, רואה את חסרונות והליקוים שלו ואת היתרונות והמעלות של זולתו, התוצאה היא, ושפטו את העם משפט צדק. אבל בשעת שאדם רואה בעיקר את חסרונות הזולת ומתעלם מנגעי עצמו הוא מעוות בכך את שורת הדין ומונע משפט צדק בעולם.

מדוע נחוץ להימנע מכל ריב ומחלוקת

בקהילה אחת פרצה פעם מחלוקת קשה בדבר המשך כהונתו של רב המקום. מתנגדי הרב טענו, שהלה הכשיר בשאלה של בשר בחלב בניגוד לדעתם של גדולי ישראל, המחמירים בכך, ולכן הם מבקשים למנות להם רב אחר. לאחר דין ודברים ממושך, נאותו ראשי הקהילה להביא את הענין לפני הגאון רבי אברהם מסוכאצ'וב (בעל אבני נזר) וקיבלו עליהם לציית לכל פסק דין שיוציא האדמו"ר מסוכאצ'וב בעניינים.

שמע רבי אברהם את דברי הצדדים היריבים, ובתום דבריהם אמר להם בנימה אבהית, לכל הדעות, רב המקום הוא גדול בתורה וביראת שמים, והנה אני שומע, שקוראים עליו תגר משום שהכשיר כאן איסור שאינו אלא מדרבנן, ואילו אתם, הנגרים בשל כך לריב ולמחלוקת, רצוים עתה לעבור על איסור ודאי של תורה שהרי המחלוקת היא לדברי הכל איסור מדאורייתא, ולא עוד, אלא בגלל ריב ומחלוקת נכשלים כידוע באיסורי תורה נוספים. לאחר הרהור קל הוסיף רבי אברהם ואמר, רמז לדברים שאמרתי לכם זה עתה מצוי בכתוב הבא בפרשת שופטים, "כי יפלא ממך דבר" כשאתם מגיעים לשכחה ולאל ידיעה בדברי תורה, הסיבה לכך היא "דברי ריבות בשעריך". (פרפראות לתורה להרב מנחם בקר)

לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ד' אלקיך (טז, כא)

אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית (רש"י)

המקום הקדוש צריך להיות נאה בעיניך בזכות קדושתו ולא בזכות קישוטים חיצוניים כגון עצים נאים ובנינים מפוארים, אם מבקש אתה לפאר את הקדושה בקישוטים חיצוניים, הרי משמע שאתה מזלזל ביופיה המקורי של הקדושה.

לפיכך אמרו חכמינו, כל המעמיד דיון שאינו הגון כאילו נוטע אשירה אצל המזבח (סנהדרין ז) אם ממנים דיון שאינו הגון מצד התנהגותו בדברים שבקדושה, אלא שיש בו מעלות חיצוניות כגון השכלה גבוהה וכשרון נאום הרי זה באמת כאילו נוטע אשירה אצל המזבח, שבמקום היופי המקורי והפנימי של תורה ויראת שמים מבכרים את היופי החיצוני המקושט.

(מעיינה של תורה בשם אבני אול)

אף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות, עכשיו שנאה מאחר שעשאו
אלה חק לעבד"ם (רש"י)

מכאן עלינו ללמוד לקח בנוגע ליהדות, שאפילו דבר שכשלעצמו הנהו
אהוב ויפה, אם משתמשים בו החילוניים במלחמתם נגד היהדות
הנאמנה והוא הפך לחוק במצע הרעיוני שלהם, חובה היא להתרחק
ממנו, כמו מכל דבר השנוא על השם יתברך. (מעיינה של תורה מפי השמועה)

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם בין דין לדין בין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך (ז, ה)

אם לפלא יהיו בעיניך המשפטים והיסטוריים האכזריים הבאים על ישראל,
'בין דם לדם' ותשאל למה דם ישראל הפקר הוא ונשפך כמים, 'בין דין
לדין' למה דינים וגזירות חדשים באים יום יום על ישראל, 'בין נגע לנגע'
למה פגעים ונגעים חדשים מתרגשים ובאים על ישראל יום יום, אם זה
יפלא ממך, להווי ידוע לך כי כל זה בא מחמת דברי ריבות בשעריך, בגלל
המריבות והמדינים אשר בערי ועירות ישראל. שנת חנים זו ומריבות
הדדיות אלה, הן הן הגורמות לסבלותינו ופגעיו הרבים.

(מעיינה של תורה בשם המגיד מקלם ז"ל)

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (ז, יא)

אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, וכל שכן
כשאומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל. (רש"י)

פשוטם של דברי רש"י כך הוא, אפילו נדמה לך כי הוא אומר לך על ימין
שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, גם אז חייב אתה לשמוע בקולו, וכל
שכן כשאתה הוא הטועה וכלל אין הדבר כך, אלא הוא אומר לך על ימין
ימין ועל שמאל שמאל. תמיד דברי חכמים מתאימים עם האמת ורק
דומה בעיניך שהדברים הפוכים, שכלך הבעל ביתי, הרחוק משכל
התורה מדמה שהם טועים. (מעיינה של תורה לפי הרמב"ן)

אמונת חכמים-האבחנה של החזון איש

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (ז, יא)

מעשה באדם שחלה ולאחר שנעשו לו שנים עשר צילומים, קבעו
הרופאים שיש לו גידול בבטנו, וכי הכרח לנתחו, כמובן שכל המשפחה
היתה מודאגת מן האבחנה הזו, ואז נכנס בן דוד של החולה לחזו"א עם
פתק שעליו רשם את שם החולה וסיפר לו את כל השתלשלות הענינים,
לאחר ששמע ענה החזון איש, לא אין זה סרטן, אלא רק כיב בקיבה,
והסיבה להקאותיו הוא, שהכיב נמצא בין המעי העליון למעי התחתון.
קרובו של החולה לא נרגע מן התשובה ואמר, אבל עשו שנים עשר
צילומים וכל הרופאים אומרים שמדובר בסרטן, ואיך יכול הרב לומר
שזה רק כיב בקיבה. הסתכל החזון איש פעם נוספת בשמו של החולה
והשיב, אני לא רואה כלום, זה רק כיב קיבה.

לא היפה הקרוב ואמר, אבל כל הרופאים אומרים שזה סרטן. הגיב
החזו"א, הרפסידים מאושרים, כאשר כוונתו היא לכך, שכאשר חסידים
שומעים את מה שהרב אומר, הם לא שואלים שאלות.

מכל מקום, החזון איש אמר להוציא את החולה מבית החולים שבו הוא
נמצא ולהעבירו לבית חולים אחר שבו עובד רופא בשם ד"ר נתן, ושם
לנתח את החולה, וזאת אפילו אם ד"ר נתן לא יעשה את הניתוח, אבל
שיהיה במקום בשעת מעשה. למחרת נסע הקרוב לבית המשפחה וסיפר
שם בשמחה מה שאמר החזון איש, ומיד נסעו לד"ר נתן וסיפרו בפניו
את כל המעשה עם החזון איש וכל מה שאמר על החולה, ד"ר נתן שאל
אם הרב ראה את החולה, והתשובה היתה, כי מדובר ברב שלא צריך
לראות, הניד הרופא בכתפיו ואמר, רב שלא ראה וחושב שהוא יודע.

בינתיים העבירו את החולה לבית החולים האחר ושם נקבע תורו
לניתוח, ובהגיע יום הניתוח נכנס הרופא עם המתלמדים שלו לחדר
הניתוח ובני המשפחה נשארו בחוץ, הניתוח ארך שעותיים ובסופו יצא
הרופא מן החדר ומיד ביקש לדבר עם האיש שדיבר אתו לראשונה על
המקרה הזה, הוא נכנס איתו לחדר ואמר לו, אני רוצה לפגוש את הרב
שלך, כי הכל היה בדיוק כמו שהוא אמר, זה לא סרטן, אלא כיב שנמצא
בין המעי העליון למעי התחתון.

שאל הקרוב את הרופא, האם הוא זה שעשה את הניתוח, והרופא השיב
בשלילה, אמנם הוא התכוון להיות המנתח, אבל כאשר הגיע לבי"ח פחד
לבצע אותו, אלא שהוא עמד במקום כל עת הניתוח ועקב אחר כל מה
שקורה. השיב לו בן דודו של החולה, הרב אמר גם את זה, שאתה לא
נתת, אבל תהיה במקום בזמן שיעשו את הניתוח. (שאל אביך ויגדך)

הצדיק 'בעל הבית' על עצמו

שום תשים עליך מלך (ז, טו)

מספרים כי הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע ביקר פעם במדינת
גרמניה. בליל שבת, בעת עריכת שולחנו הטהור, נכנס יהודי מתושבי
המקום שהיתה לו זו הפעם הראשונה בחייו שראה חסידים שעומדים
סביב אדמו"ר היושב בראש השולחן, ועל השולחן היו בקבוקי יין,
ופרוסות של חלות. הכל היה זר לו, סקרנותו גברה עליו עד שניגש לאחד
החסידים וביקשו שיסביר לו מה זה רבי? ומה זה טיש? ... החסיד ניסה
להסביר לו - אבל דבריו לא נקלטו אצלו והוא פנה לאדם אחר שיסביר

לו. לאט לאט התקהלה סביבו קבוצת אנשים כשכל אחד מנסה את כוחו
לשבר את אזניו של האורח ולבאר לו מה זה רבי.

בשלב מסוים הבחין הרבי בעצמו בכל ההתקהלות והדיבורים, וביקש
להבין את פשר ההמולה. כשאמרו לו, ביקש לקרוא לפניו לאותו יהודי.
הרבי פנה אליו ואמר: אני אסביר לך. מסתמא אתה יודע שיש רב של בית
כנסת. רב כזה הוא בעל הבית של בית הכנסת, ותפקידו להיות אחראי
על כל עניני ניהול בית הכנסת. מעליו יש את רב הקהילה הממונה על
כל עניני הקהילה, ומעליו יש את הרב הראשי של העיר, שהוא 'בעל
הבית' האחראי על כל הרבנים מתחתיו. 'אתה יודע מה זה רבי?' אמר לו
ההוסיאטין - רבי זה מי שהוא בעל הבית על עצמו! שום תשים עליך
מלך, אדם צריך להיות מלך ובעל הבית על עצמו, על כוחותיו, על
מידותיו ועל הנהגותיו, כמו שאמרו חז"ל: צדיקים לבם ברשותם.

פעם בא אחד להרה"ק ממעזריטש זי"ע והתאונן בפניו שהיצה"ר מבבל
אותו תמיד במחשבות זרות ורעות, ואפילו באמצע התפלה ואמצע
הלימוד אינו נותן לו מנוחה. א"ל המגיד שיסע להרה"ק רבי זאב
מז'יטומיר זי"ע בעל מחבר הספר הקדוש "אור המאיר". כשהגיע לביתו
של רבי זאב נקש בדלת ואין קול ואין עונה. הוא חזר ונקש מספר פעמים
עד שהדלת נפתחה ועל מפתנה עמד הצדיק ר' זאב. בטרם פתח האורח
את פיו לומר לשם מה הגיע עננה על הרבי ואמר: ראה מי כאן בעל הבית!
כשרצית להכנס ולא פתחת לך את הדלת לא יכולת להכנס, ולמה? כי
אני הוא בעל הבית ובידי להחליט אם לפתוח לך את הדלת או לא.

כך צריך אתה לדעת כי האדם הוא בעל הבית על המוח ועל המחשבות.
הוא המחליט אילו מחשבות יכנסו אליו, ואילו יידחו על הסף - לא יעלו
ולא יבואו. (לב ישראל הרה"ג ישראל גרוסמן זצ"ל)

לבלתי רום לבבו מאחיו (ז, כ)

מאחיו ולא משל הקדש (ספרי)

אם הדבר נוגע לכבודו האיש, אל ירום לבבו מאחיו ואל יגלה תקיפות
יתירה, אבל אם הדבר נוגע לענין שבקדושה, להגנה על כבוד שמים אזי
עליו דוקא לגלות גבהות לב ותקיפות, ולא להיות וותרן כלל וכלל, כפי
שנאמר ויגבה לבו בדרכי ד'. (מפרש ספרדי על ספרי)

צדק צדק תרדוף

ע"ד הפשט יזהיר שיצדק האדם במעשיו ובדבריו כי אלה הם הדברים
שאפשר לו לאדם להרע לעצמו ולאחרים ועל כן בא כפל הלשון וכל הצודק
בדבריו אות ומופת על צדקת מעשיו, ועל כן ראוי לכל אחד ואחד מישראל
שיצדק בדבור ובמעשה כענין שכתוב (צפניה ג) "שארית ישראל לא יעשו
עולה ולא ידברו כזב", או ידבר הכתוב עם האנשים אשר להם הריב ויזהיר
אותן לרדוף אחרי הצדק הן לריוח הן להפסד וזהו כפל
הלשון. (רבינו בחיי)

תמים תהיה עם ד' אלקיך (יח, יג)

ענין התמימות הוא, כמו שמבאר רש"י ז"ל על הכתוב הזה, שלא לחקור
אחרי עתידות, ורק לצפות לבורא ית"ש ולקבל הכל באהבה ובתמימות,
והוסיף בצחות לשונו, כי כל זה הוא רק עם ד' אלקיך, ולומר עמו צריך
להתהלך בתמימות, אבל עם בני אדם צריך התחכמות יתירה והתבוננות,
וכן היה עם יעקב אבינו, שהתורה נסעה הקרוב לבית המשפחה וסיפר
התנהג בהתחכמות והתבוננות. (חפץ חיים על התורה)

ופעם התאוננו באזני בני תורה, ששלחו במסחר ידם, ואבדו הונם בענין רע,
מפני אונאה ותרמית מצד הסוחרים שהתקשרו אתם בעניני מסחר, והשיב
להם את הפסוק הזה, כי מכיון שהתרגלו בלמדם בישיבה ללכת בתמימות
עם ד', טעו וחשבו שאפשר גם להתהלך עם בני אדם
(הגהות מעשה למלך לחפץ חיים על התורה) בתמימות.

ושפטו את העם משפט צדק ... צדק צדק תרדוף (יח-כ)

רק אחרי שתתן עליך שופטים לשפוט את העם משפט צדק, אז ורק אז
תרדוף צדקה וחסד. כי העושה צדקה ולא במשפט, רק בממון הגזול בידו,
לא לצדקה יחשב לו, והרי זו מצוה הבאה בעבירה. כדבר הזה מצינו גם
בלשון הנביא ישעיה, "שמרו משפט ועשו צדקה" (נו, א) ראשית "שמרו
משפט" ורק אחר כך "עשו צדקה", וכנהנה רבות בתנ"ך.

(טללי אורות-רבי רפאל הכהן מהמבורג-דעת קדושים)

תמים תהיה עם ה' אלהיך (יח, לג)

כשהאדם נמצא באברה, ועיני אחרים מסתכלים בו אז משתדל הוא לשפר
מעשיו, כדי לרכוש שם טוב אצלם אבל כשהוא מתבודד במועדו, ואין אדם
רואהו, אז הוא משליך את הרסן ומרשה לעצמו לעשות דברים אחרים, וכבר
אמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו (ברכות כה) הלואי שיהיה מורא שמים
עליכם כמורא בשר ודם, תדע שהרי כשאדם עובר עבירה, אומר, הלואי
שלא יראני אדם, ועל זה אמרו במשנה (אבות פ"ב) ובמקום שאין אנשים
השתדל להיות איש, שגם במקום שלא רואים אותו עיני בני אדם, יתנהג
ביושר, וזה נרמז כאן, תמים תהיה עם ה' אלהיך, שתהיה תמים, לא רק
כשאתה נמצא בחברת בני אדם שרואים את מעשיך, גם כשאתה עם ה'
אלהיך, ואין זולתו רואה, תהיה גם כן תמים וישר.

(פרפראות לתורה להרב נתן צבי פרידמן- רבי משה אלשיך)

כתב הרמב"ן ז"ל וז"ל: וטעם תמים תהיה עם ה' אלקיך שנייחד לבבנו אליו
לבדו, ונאמין שהוא לבדו עושה כל, והוא היודע אמיתת כל עתיד, וממנו

לע"נ ר' מרדכי דוד ב"ר זלמן לייב ז"ל